

Iniciatīvas "UZLABOT APŽĒĻOŠANAS SISTĒMU, SĀKOT AR GADĪJUMU PAR DAUDZBĒRNU MAMMU" juridiskais pamatojums

Apžēlošana ir paredzēta LR Satversmes 45. pantā kā īpašas Valsts prezidenta tiesības. Apžēlošanai zināmā mērā ir pretstats Krimināltiesību soda neizbēgamības principam – tā paredz iespēju pilnīgi vai daļēji atbrīvot vainīgo no soda izciešanas.

Tā pamatā ir plašākās rūpes par sabiedrības labumu, jo praksē ar striktu krimināltiesību piemērošanu ne vienmēr var sasniegt taisnīgu un sabiedrības labumam atbilstošu rezultātu. Tie, protams, ir izņēmuma gadījumi, jo taisnīgā rezultāta panākšana ir pirmām kārtām likumdošanas un tiesu sistēmas uzdevums. Gadījumos, kad tas neizdodas, prezidentam ir tiesības iejaukties.

Sodu politikas jomā pēdējos gados attīstās uzskats, ka ilga un plaša notiesāto apcietināšana nenoved pie vēlama rezultāta. Piemēram, 2014. gada 10. oktobra Krimināllikuma grozījumu anotācijā, pamatojot nepieciešamību samazināt ieslodzīto skaitu, tika norādīts, ka, salīdzinot ar citām Eiropas valstīm "Latvijā ir proporcionāli liels notiesāto skaits, kas izcieš visu piespriesto brīvība atņemšanas sodu un netiek nosacīti pirms termiņa atbrīvoti no soda". Turpat ir teikts: "Ņemot vērā lielo notiesāto skaitu ieslodzījuma vietās un līdz ar to arī pieaugošās izmaksas notiesāto uzturēšanai, daudzās valstīs ir veikti pasākumi, lai ieviestu brīvības atņemšanas soda alternatīvas, tādējādi samazinot notiesāto skaitu ieslodzījuma vietās."¹

Kopš 2014.gada Krimināllikuma 61. panta 3.1 daļa nosaka, ka nosacītu pirmstermiņa atbrīvošanu no soda ar elektroniskās uzraudzības noteikšanu var ierosināt, kad notiesātais *faktiski ir izcietis ne mazāk kā divas trešdaļas no noteiktā soda*, ja tas piespriests par sevišķi smagu noziegumu, kā arī ja notiesātais ir persona, kas agrāk bijusi nosacīti pirms termiņa atbrīvota no soda un no jauna izdarījusi tīšu noziegumu neizciestās soda daļas laikā.

Mainot soda politiku, negrozīts palika Apžēlošanas likums. Spēkā esošā Apžēlošanas likuma 5. pants nosaka, ka gadījumos, kad persona notiesāta par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, apžēlošanas lūgumu var iesniegt, ja *faktiski ir izciestas ne mazāk kā divas trešdaļas no piespriestā brīvības atņemšanas soda*.

Tādējādi termiņi nosacītai atbrīvošanai un apžēlošanai ir identiski, kā rezultātā zūd apžēlošanas jēga kā izņēmuma risinājums. Faktiski apžēlošana kļūst par nosacītās pirmstermiņa atbrīvošanas analogu. Tāpēc apžēlošanas lūguma iesniegšanas termiņiem ir jābūt atšķirīgiem un īsākiem pār parasto pirmstermiņa atbrīvošanas procedūru.

Konkrētajā gadījumā mēs aicinām pārskatīt apžēlošanas sistēmu, sākot ar gadījumu, kad tas skar bērnu intereses, bet ceram ka tas palīdzēs kopumā sakārtot pirmstermiņa atbrīvošanas un apžēlošanas institūta darbību.

---

¹<http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/6829FD63363E00FEC2257D1C0025D323?OpenDocument>